

Quy trình thiết kế phù điêu quảng bá hình ảnh Trường Đại học Hải Phòng trong dạy học môn Mĩ thuật cho sinh viên

Nguyễn Xuân Bình*, Phạm Văn Hải*

*Th.S. Khoa Giáo dục Tiểu học và Mầm non, Trường ĐH Hải Phòng

Received: 2/12/2024; Accepted: 9/12/2024; Published: 12/12/2024

Abstract: Relief sculptures are used as important decorative elements in architecture to create attraction and prominence on campus. At the same time, in each relief, there is a transmission value of content, conveying meaningful information. In this article, the article will focus on analyzing the process of designing reliefs in teaching Fine Arts to students in order to contribute to introducing the historical tradition and educational achievements of Hai Phong University.

Keywords: Relief, design process, student, Hai Phong University

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh đất nước và ngành giáo dục đã và đang có nhiều đổi mới, Trường Đại học Hải Phòng (ĐHHP) xác định mục tiêu chiến lược của nhà trường là: Phấn đấu trở thành một cơ sở giáo dục đại học (GDĐH) đa ngành định hướng ứng dụng đạt chuẩn quốc gia, có một số ngành đạt chuẩn khu vực và quốc tế đáp ứng yêu cầu nguồn nhân lực chất lượng, trình độ cao; một trung tâm nghiên cứu, ứng dụng và chuyển giao công nghệ có uy tín của vùng Duyên hải Bắc bộ phục vụ các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội của thành phố và vùng phụ cận. Do đó, việc xây dựng hình thức quảng bá hình ảnh về Trường ĐHHP thông qua bức phù điêu có một ý nghĩa quan trọng trong việc truyền tải quá trình hình thành, phát triển của nhà trường trong thời kì hội nhập hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm liên quan

Điêu khắc là một ngành nghệ thuật có tính tạo hình, được sáng tạo theo ngôn ngữ về thể tích, hình khối, vật chất trong không gian ba chiều và chịu sự chi phối của những quy luật tạo hình. Theo từ điển Thuật ngữ Mĩ thuật phổ thông, điêu khắc là: “Nghệ thuật thực hiện những tác phẩm có không gian ba chiều (tượng tròn) hoặc hai chiều (chạm khắc, phù điêu) bằng cách gọt, đẽo, gò, đắp, gắn... Những khối vật liệu rắn như gỗ, đá, kim loại hay chất liệu đông cứng như đất sét, xi măng, thạch cao, nhựa composite,...[2]. Điêu khắc còn là nghệ thuật nặn tượng hoặc tạc tượng bằng đôi bàn tay khéo léo của người nghệ sĩ [1].

Phù điêu là hình thức đắp nổi hoặc khoét lõm với chiều dài, rộng là thực còn phần nổi mang tính ước lệ về khối. Phù điêu được diễn tả trên một mặt phẳng, cách diễn tả xa gần bằng các khối dây, mảng kết hợp

đường nét thanh mảnh cùng dày đậm khác nhau. Mặt phẳng đóng vai trò là nền tảng cơ bản và là phòng nền của hình khối tạo hình trên nó. Do vậy, phù điêu là một hình thức thể hiện quan trọng của điêu khắc [4], [5].

Nghệ thuật phù điêu thường có khả năng thể hiện một loạt các ý nghĩa và cảm xúc. Các tác phẩm phù điêu có thể biểu đạt vẻ đẹp, sự mạnh mẽ, tình yêu, sự thương cảm, hay thậm chí có thể mang tính chính trị hoặc xã hội. Phù điêu không chỉ là sự tạo hình vật liệu mà còn là một cách để nghệ sĩ, nghệ nhân truyền đạt ý niệm, ý tưởng và tâm trạng của mình đến người xem. Được thể hiện dưới hình thức cơ bản là (Chạm nổi, đắp nổi): cao, thấp, chim, thung, lõng, bong – kênh [3].

2.2. Ý nghĩa của việc thiết kế phù điêu quảng bá hình ảnh Trường Đại học Hải Phòng

Giới thiệu hình ảnh của Trường ĐHHP thông qua việc áp dụng ngôn ngữ tạo hình phù điêu có một ý nghĩa quan trọng. Phù điêu là cách để tôn vinh giá trị văn hóa và lịch sử, đó là những câu chuyện liên quan đến giá trị văn hóa hình thành và phát triển của Nhà trường, làm tôn vinh và gợi nhớ lại những giá trị và truyền thống quan trọng trong không gian kiến trúc, tạo nên không gian độc đáo và nhận diện cho trường. Chúng có thể đóng vai trò như biểu tượng đặc trưng hoặc nhận dạng của một khu vực hoặc một thời kỳ kiến trúc cụ thể.

Đồng thời, phù điêu tạo nên sự tương tác và kết nối với người xem, có thể kích thích sự tương tác và truyền đạt thông điệp đến người xem, khơi dậy cảm xúc, tạo ra câu chuyện và gợi mở sự tò mò và khám phá. Vì vậy, thông qua bức phù điêu giúp SV tìm hiểu nắm được truyền thống lịch sử qua những năm xây dựng và phát triển với những hình ảnh, những hoạt

động đặc trưng của Nhà trường.

Qua việc khám phá và tương tác với phù điêu, không chỉ được trải nghiệm nét đẹp nghệ thuật mà còn thấu hiểu và hiểu rõ hơn về sự hình thành phát triển của nhà trường qua từng giai đoạn. Phù điêu tạo nên sự kết nối giữa con người và văn hóa, gọi lên sự tò mò, khám phá và sự hiểu biết sâu sắc về ngôi trường Trường ĐHHP. Qua đó, góp phần đa dạng hóa các hình thức quảng bá hình ảnh Trường ĐHHP.

2.3. Đề xuất quy trình thiết kế phù điêu quảng bá hình ảnh Trường Đại học Hải Phòng trong dạy học môn Mỹ thuật cho SV

Quy trình thiết kế phù điêu quảng bá hình ảnh Trường ĐHHP trong dạy học môn Mỹ thuật cho SV được thực hiện thông qua 4 bước như sau:

* *Bước 1: Chuẩn bị chất liệu và đồ dùng.* Khi thiết kế phù điêu ta cần chú ý các công đoạn chuẩn bị bao gồm:

Lựa chọn chất liệu phù hợp: chất liệu composite (nhựa cốt sợi thủy tinh), đồng, xi măng, thạch cao. Đây là khâu quan trọng trong việc thiết kế, bởi mỗi chất liệu sẽ phù hợp với nội dung, hình thức thể hiện dựa trên yêu cầu đưa ra về vị trí, môi trường đặt tác phẩm, đồng thời còn dựa vào kích thước to nhỏ, cách thể hiện thô, tinh để lựa chọn chất liệu cho phù hợp.

Tìm hình phác thảo: Phác thảo chì, phác thảo màu trên giấy khổ A3 (thủ công) hoặc thông qua đồ họa vi tính (CorelDRAW12, Adobe Photoshop) căn chỉnh hình và màu sắc, cắt ghép phù hợp với phối cảnh dự định.

Tạo mẫu bằng đất sét: Ván đỡ khung làm bằng thép hay gỗ sao cho cứng cáp khi có tác động của hơi nước không bị cong vênh, phù nẹp tre hoặc gỗ lên khung phải để khe hở 0,3 đến 0,7cm (tạo độ bám cho đất), đất sét, và dụng cụ làm đất, dụng cụ điêu khắc chuyên ngành.

Tạo khuôn: Trước khi tạo ra thành phẩm cần dựa vào mẫu (cốt) đã thực hiện bằng đất sét để tạo khuôn bằng thạch cao, sơ đay, dây thép, tre... Khi đã có khuôn thì mới tạo được thành phẩm bằng các chất liệu tùy chọn.

Tạo thành phẩm: Với mục đích và ý nghĩa đề tài đã đặt ra, tác giả đã chọn chất liệu nhựa composite, sợi thủy tinh để tạo thành phẩm.

* *Bước 2: Lên ý tưởng, xây dựng bố cục cho sản phẩm phù điêu.* Nội dung bức phù điêu nhằm giới thiệu lịch sử, vị trí địa lý, cảnh quan của trường Đại học Hải Phòng từ 1959 đến nay; đội ngũ cán bộ, giáo chức, viên chức và người lao động qua nhiều thế hệ; những thành tựu trong quá trình đào tạo sinh viên, học viên cùng với đề án phát triển của nhà trường đến 2030 với tầm nhìn đến 2045. Đó là cả một chặng đường dài trên 60 năm xây dựng và trưởng thành của

nhà trường, vì vậy các hình ảnh trong tác phẩm phải được thể hiện một cách khái quát, điển hình. Bố cục xây dựng phải rõ ràng diễn đạt từng thời kỳ trong tác phẩm. Xây dựng bố cục (mảng chính, mảng phụ) cân đối, hài hòa và độc đáo, tìm hình phải có tính chất giải phẫu tạo hình (cô đọng, xúc tích, dễ đọc, dễ hiểu phù hợp với chủ đề). Phác thảo màu cần tìm đen trắng để thể hiện (sáng tối, đậm, nhạt) tạo cảm giác xa gần trong tác phẩm rồi lên màu phải có gam chủ đạo sao cho phù hợp với chủ đề.



Hình 2.1: Xây dựng bố cục, tìm nét cho bức phù điêu quảng bá hình ảnh Trường ĐHHP

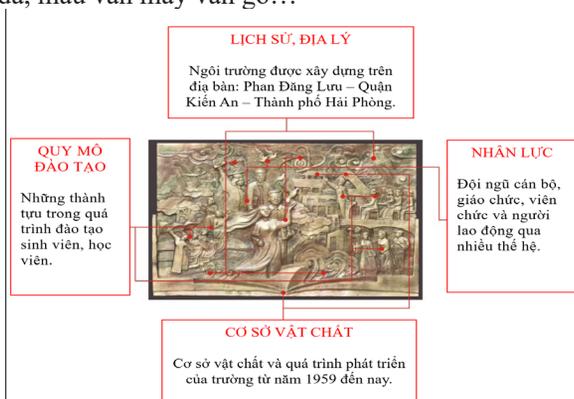
* *Bước 3: Thực hiện sản phẩm trên đất sét.* Sau khi đã làm sạch đất cần phải nhào, luyện đất cho thật dẻo, mịn để tránh những hạt sạn làm ảnh hưởng tới độ kết dính, tinh tế khi thể hiện những đường nét chi tiết. Tạo mặt phẳng đất trên ván đỡ với kích thước đã lựa chọn (65cm x 95cm). Từ đó, dựa trên phác thảo đã có tiến hành phác đường nét, tìm hình, tìm khối trên đất sét cho sản phẩm. Đây là quá trình thực hiện quyết định sự thành bại cho sản phẩm, phần chính là dựa trên phác thảo chì, màu, nhưng khi thể hiện trên đất sét tác giả có thể thay đổi thêm vào hoặc bớt đi những chi tiết để phù hợp, đồng thời thể hiện trên đất khác với trên giấy vẽ có lồi lõm, nông, sâu, sự tác động của ánh sáng sẽ làm thay đổi hình khối của sản phẩm. Vì vậy, ngoài vấn đề chuyên môn, kỹ thuật thì sản phẩm có đạt được thành quả hay không còn đòi hỏi ở tác giả sự tâm huyết nghề nghiệp, trình độ chuyên môn, mức độ tìm tòi và kỹ năng thể hiện.

* *Bước 4: Tạo khuôn cho sản phẩm phù điêu.* Sử dụng các vật liệu: Thạch cao, sơ đay, tre, nước để tạo khuôn. Ngoài ra cần có một số các dụng cụ khác để phục vụ cho việc đổ khuôn như gỗ, ván ép, dây thép....

Dựa vào sản phẩm mẫu (đất sét) dùng thạch cao pha trộn với nước sao cho đủ độ sánh (nhiều thạch cao ít nước sẽ bị khô và vón cục hay nhiều nước ít thạch cao sẽ bị loãng) rồi tưới đều lên bề mặt của mẫu sao cho kín, tránh để lại bọt và khe hở, bước tiếp theo

dùng thạch cao pha trộn nước nhúng sơ đay phủ kín trên bề mặt để tạo cứng cho khuôn, dùng đôn tre đã chuẩn bị sẵn theo kích thước xếp theo đặc điểm của khuôn và bỏ lại bằng thạch cao sơ đay tạo độ cứng và tránh cong vênh của khuôn. Quá trình này cũng cần nhiều kỹ năng khi đổ khuôn, vì nếu làm chậm thạch cao sẽ khô và ảnh hưởng tới sự kết dính, khuôn sẽ yếu. Nếu là không cẩn thận khuôn sẽ có những lỗ nhỏ do không khí tạo ra bề mặt không mịn và độ cong vênh của khuôn, điều này ảnh hưởng lớn đến sự tinh tế trong quá trình đổ nhựa cho tác phẩm sau này.

* **Bước 5: Hoàn thiện sản phẩm phù điêu bằng chất liệu composite.** Sau khi khuôn đã khô cần vệ sinh khuôn sạch sẽ, cắt bỏ những phần thừa của thạch cao. Quét chống dính lên khuôn bằng nước dấm (dấm pha loãng với nước) rồi để khô (phụ thuộc vào giả chất liệu). Trộn bột đá với composite quậy thật nhuyễn và pha thêm một chút chất đông cứng (liều lượng phụ thuộc vào nhiệt độ thời tiết hiện tại) đổ láng lấy bề mặt vào khuôn cho đều không được để lại bọt khí (Khâu này rất quan trọng sản phẩm có được nét, tinh tế hay không) phụ thuộc vào kỹ năng của người thợ. Phủ chống sợi thủy tinh lên cho kín bề mặt của khuôn, dấm composite đã pha đông cứng lên sợi thủy tinh sao cho thấm đều, cứ như vậy tạo mấy lớp phụ thuộc vào độ dày mỏng của sản phẩm. Đợi khô (trong thời gian tuyệt đối tránh nước) khoảng 30 phút sau sản phẩm vẫn còn đang mềm ta cắt gọt ba vĩa và những phần thừa, đợi khô cứng rồi tách khuôn (do khuôn làm từ thạch cao nên cần phá khuôn để lấy sản phẩm đang nằm bên trong của khuôn). Từ đó, vệ sinh bề mặt sản phẩm và tạo màu. Tùy theo nội dung, ý nghĩa của đề tài đặt ra để lựa chọn màu cho phù hợp, ví dụ như màu nâu sẫm, màu giả đồng, màu giả đá, màu vân mây vân gỗ...



Hình 2.2: Nội dung ý nghĩa của bức phù điêu quảng bá hình ảnh Trường ĐHHP

2.4. Hình thức quảng bá hình ảnh Trường Đại học Hải Phòng thông qua bức phù điêu thiết kế

Thông qua dạy học môn Mỹ thuật, SV có thể sử dụng việc thiết kế bức phù điêu quảng bá hình ảnh Trường ĐHHP trong nhiều trường hợp khác nhau như:

Sử dụng tác phẩm bức phù điêu làm quà lưu niệm để quảng bá nhà trường. Với tác phẩm phù điêu này có thể sẽ làm quà lưu niệm dành tặng cho nhau nhân kỷ niệm một sự kiện hoặc một ngày trọng đại nào đó của trường. Tặng cho khách đến tham quan và làm việc tại trường cùng với đối tác liên kết.

Sử dụng trang trí phòng làm việc. Là hình ảnh, là bức tranh trạm nổi đem lại góc thẩm mỹ cho căn phòng làm việc, bức phù điêu còn luôn luôn gợi nhớ hình bóng của ngôi trường của một thời, từ quá khứ, hiện tại và hướng đến tương lai. Là nguồn cảm hứng, là động lực thôi thúc cho mỗi người đang làm việc tại trường có chí hướng xây dựng phần đầu trong mọi thách thức.

Sử dụng trang trí ngoài trời. Giá trị của tác phẩm phù điêu có thể là không giới hạn, không chỉ trong một không gian đậm âm trong phòng, nó có thể vượt lên khỏi định ở một vị trí lớn hơn như: ở công trường, ở nơi tổ chức các sự kiện... bởi nó không chỉ là môi trường của một cơ sở giáo dục mà nó còn là nơi người ta tìm đến để rời, sau bao năm có cách xa một ngày nào đó ta lại tìm về.

3. Kết luận

Sự đa dạng trong hình thức quảng bá Trường ĐHHP tạo cơ hội cho mọi người có thêm nhiều kênh thông tin để tiếp cận đến truyền thống lịch sử, quy mô đào tạo, nguồn nhân lực... của nhà trường. Do đó, việc thiết kế bức phù điêu nói riêng và các sản phẩm ứng dụng khác trong dạy học môn Mỹ thuật cần được tiếp tục mở rộng nhằm tạo ra những nét dấu ấn đặc trưng có giá trị thẩm mỹ, sáng tạo; góp phần giới thiệu về ngôi Trường ĐHHP với trên 60 năm xây dựng và phát triển.

Tài liệu tham khảo

1. Đàm Luyện (2004), *Giáo trình Bố cục*, NXB ĐHSP. Hà Nội
2. Đặng Thị Bích Ngân, Trần Việt Sơn, Nguyễn Thế Hùng, Nguyễn Trọng Cát (2002), *Từ điển Thuật ngữ mỹ thuật*, NXB GD. Hà Nội
3. Ngô Bá Công (2009), *Giáo trình Mỹ thuật cơ bản*, NXBĐHSP Hà Nội
4. Nguyễn Quốc Toàn (2015), *Giáo trình Mỹ thuật và Phương pháp dạy học mỹ thuật*, NXB ĐHSP Hà Nội
5. Phạm Thị Chính, Trần Tiểu Lâm (2008), *Giáo trình Mỹ thuật*. Hà Nội